

TK 50 KONFERENCIA**A konferencián elhangzott előadások írott szövege****Szerkesztette Korpics Márta, Rákóczy Zsuzsanna és Terestyéni Tamás**korpics@gmail.com, rakoczy.zsuzsanna.agnes@gmail.com,
teres.tamjud@t-online.hu**DOI: 10.20520/JEL-KEP.2020.3.1****Absztrakt**

A Tömegkommunikációs Kutatóközpont (TK) alapításának ötvenedik évfordulója alkalmából a Magyar Kommunikációtudományi Társaság 2019. november 16-án konferenciát rendezett a Budapesti Metropolitan Egyetemen. A *Jel-Képnek* ez a száma a konferencián elhangzott előadások írott változatát tartalmazza.

Kulcsszavak

Tömegkommunikációs Kutatóközpont, kommunikáció- és médiakutatás, levéltári dokumentumok, a TK társadalmi-politikai környezete, kutatási teljesítmények, survey módszer

TK 50 CONFERENCE**The written texts of the conference presentations****Edited by Márta Korpics, Zsuzsanna Rákóczy and Tamás Terestyéni****Abstract**

On the occasion of the fiftieth anniversary of the founding of the Mass Communication Research Centre (TK), the Hungarian Communication Studies Association organized a conference at the Budapest Metropolitan University, 16 November 2020. This issue of *Jel-Kép* contains the written and edited texts of the conference presentations.

Keywords

Mass Communication Research Centre (TK), documents of the TK in the Hungarian archives, the social and political context of the TK, scientific achievements, survey methodology

TK 50 KONFERENCIA, MEGNYITÓ

Murai András

50 éve, 1969-ben alakult meg a Tömegkommunikációs Kutatóközpont, az ország első média- és közvéleménykutató intézete. 22 évet élt, közben, 1988-ban nevet változtatott: Magyar Közvéleménykutató Intézetre.

A mai konferencia célja az egykori szocialista országok között egyedülálló kutatóműhely politikai-társadalmi jelentőségének vizsgálata, valamint a médiakutatásra gyakorolt hatásának feltárása. És természetesen az is, hogy beszéljünk az identitásról: mit jelentett egykor „tékásnak”, tehát kommunikáció- és médiakutatónak lenni, és mennyiben másként határozza meg magát ma ugyanezen terület művelője.

A TK-ról való mai, közös gondolkodás folytatása a történetét és jelentőségét már korábban megkezdett áttekintéseknek. 10 évvel ezelőtt, az MKTT által szervezett másfél napos konferencián került napirendre a TK. Majd az OSA-ban 2013-ben megrendezett konferencián anyagainak hozzáférhetősége tette aktuálissá a Tömegkommunikációs Kutatóközponttól való beszédet.

A mostani konferencia alapvetően két nagy – egymással szorosan kölcsönhatásban lévő – gondolati egységre tagolódik. Szó lesz arról, mit jelentett egykor, a szocialista rendszer több mint két évtizedes kontextusában az intézmény, mi volt a TK kommunikáció- és közvéleménykutatásban betöltött szerepe. Másrészt arról is, hogyan hasznosíthatók ma, például fiatal kutatók számára a TK anyagai, vagy épp a Jel-Kép korabeli számai. S van-e a jelen és a múlt között kapcsolat, másképp szólva: van-e a média- és közvéleménykutatásnak a TK által megteremtett folytatható és tovább vitt hagyománya?

Nem csupán a kor tanúi, az egykori munkatársak visszaemlékezéseiből ismerhetünk meg részleteket és összefüggéseket a TK működéséről, hiszen az előadók között az idősebbek mellett fiatal kutatók is szerepelnek.

A kerekasztal-beszélgetésből és az előadásokból remélhetőleg még többet megtudunk arról, hogyan vált lényegében előzmények és minta nélkül a TK a társadalomkutatás jelentős intézményévé. S ebben az innovációban mi volt a szerepük a munkatársaknak, többek között Szecskő Tamásnak, akinek a neve elválaszthatatlan a TK teljes működésétől. Megvoltak-e a szabadság kis körei a társadalomkutató számára az államszocialista rendszerben, s ha igen, hogyan éltek vele?

S mi volt az oka, hogy a rendszerváltozás első éveiben eltűnt az intézmény, utód nélkül? Miért nem volt társadalmi, politikai, szakmai igény a folytatásra?

A fiatal generáció tagjaitól pedig arra a kérdésre is választ kaphatunk, miért érdemes foglalkozni ma a TK működésével, az egykori eredmények hogyan és mire használhatók a mai médiakutatók számára.

Többen segítették a program alakulását. Külön köszönöm Terestyéni Tamás, Szekfű András, Horányi Özséb tanácsait, szervező munkáját. Bízom benne, hogy mindannyiunk tudásához hozzá tesz valamit a mai közös gondolkodás!

SZEMPONTOK ÉS KÉRDÉSEK A TK 50 KONFERENCIA ELÉ

Tamás Pál

(A szerző külföldi munkája miatt nem tudott részt venni a konferencián, de elküldte azokat a témákat, szempontokat és kérdéseket, amelyeket fontosnak tart a TK működésével, szerepével és jelentőségével kapcsolatban.)

1. A TK alapításának környéken és idejében Magyarországon nem volt rutinszerűen vagy iparszerűen működő szociológia, amely nélkül folyamatosan működő közvéleménykutatás nem nagyon volt elképzelhető. Ami igazán érdekes, hogy előzmények és minták nélkül ezt a környezetet lényegében sajátkezűleg Szecső Tamás teremtette meg és működtette itthon. Német és amerikai minták elvben hozzáférhetőek voltak, de a források nem tudták elképzelni, hogy ez a mechanizmus beilleszthető egy kommunista sajtóirányításba. Szecső ezzel alapvető, a régióban is egyedülálló, innovatív formát teremtett.

2. Bár a TK-án belül voltak kemény személyi viták és küzdelmek, vívtak kollégák egzisztenciális harcokat, kulcsemberek jöttek és mentek, de ez a mozgás mai szemmel nem sokat változtatott a Kutatóközpont profilján, kutatási, ideológiai és szellemi csomópontjain (bár sok visszaemlékező ezt személyesen bizonyára másként látja). S miközben ezekben az években sokat változott a tájékoztatáspolitiká, a médiairányítás és a szélesebben vett ideológia, az ezeket megszemélyesítő politikusoknak nem sikerült folyamatosan kemény kézzel beavatkozniuk a TK belső szerkezetébe. Pedig biztosan akartak, de a történet arról szól, hogy „lentől” is lehetett folyamatosan módosítani, sőt irányítani – ebben az esetben meg az Agitpropot is.¹ Ami azért sokkal nehezebb, kellemetlenebb partnernek tűnt az akadémiai tudományirányításhoz képest. Vagyis még itt is lehetett lentől manipulálni.

3. Ebben az időben itthon nem volt egyetemi újságíróképzés (azt 1956 után felszámolták). Pedig ebben a korban máshol mindenütt az induló médiakutatásnak itt volt az ernyőszervezete. A MÚOSZ² újságíró iskolája nem számított igazi ernyőnek. A kapcsolat ebben az irányban nem javította, hanem rontotta volna a TK védetségét. Ezért Szecső, azt hiszem, nagyjából tudatosan is, távol tartotta magát az újságíróképzéstől. Ez önmagában ma már érdektelen lenne, ha azóta is nem maradtak volna széttagoltak vagy még inkább elkülönültek a képzés és a kutatás, illetve a médiapolitika. A médiaszociológiának itthon ma sincs köze az újságírói ismeretek és készségek megfogalmazásához.

4. A 70-80-as években a mai állapotokhoz képest sokkal jobbak voltak az akkori magyar médiakutatás nemzetközi kapcsolatai. Volt magyar utazási forrás, külföldi pozíciókhoz jutottak hazaiak (Szecső az IAMCR-nak, a Média- és Kommunikáció Kutatás Nemzetközi Társaságának főtitkára is volt). Ma, két nemzedékkel később van néhány nemzetközileg ismert magyar médiakutató, de a magyar műhelyekhez kevés közülük van, és a magyar médiapolitikára nincs hatásuk. Ebből is következően az újabb nemzetközi médiateóriáknak itthon az oktatásban semmiféle érvényesülésük nem érezhető.

---

¹ Agitprop = az MSZMP Központi Bizottsága Agitációs és Propaganda Osztálya, amelyet APO-ként is emlegettek.

² Magyar Újságírók Országos Szövetsége.